

10 éve alakult a Katasztrófavédelmi Tanszék a Rendőrtiszti Főiskolán

A hazai felsőfokú tűzvédelmi képzés, majd a Katasztrófavédelmi Tanszék alapítója elemzi az elmúlt tíz év fejlődési, fejlesztési tendenciáit, miközben jelzi a katasztrófavédelmi képzésben is jelentős változások várhatók. Gőzerővel folyik az Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozásával kapcsolatos feladatok előkészítése, ahol várhatóan a katasztrófák elleni védekezés felsőfokú oktatása is zajlik majd.

Amikor a felsőfokú hazai katasztrófavédelmi képzés első évtizedére visszatekintünk szükségszerű, hogy az ennek alapot adó jogi szabályozásról ejtsünk néhány szót. Hazánkban a múlt század 80-as éveinek közepére jutott el az akkori politikai és állami vezetés arra az elhatározásra, hogy a katasztrófák elleni védekezés általános szervezeti rendszerét indokolt lenne kialakítani. Ezt azok a világban és esetenként Magyarországon is egyre sűrűbben jelentkező katasztrófák indikálták, amelyeknél egy-egy ágazat vagy szakterület már nem rendelkezett kellő erővel és eszközzel a hatékony védekezéshez. Megindultak az elsődleges kutatások és nemzetközi tájékozódások, hogy miként lehetne a védekezést hatékonyabbá tenni. A döntést sürgette, hogy 1986-ban több olyan kiemelkedő veszélyességű tüzeset történt - az idősebbek számára bizonyára ismerősen cseng a mikroelektronikai vállalat neve - amelyeknél ha a körülmények kedvezőtlenebbül alakulnak olyan katasztrófavédekezési helyzet következik be, amely akár ezrek életét is közvetlenül veszélyeztette volna.

A katasztrófavédekezéssel kapcsolatos felmérések megtörténtek, ám a konkrét döntéshozatalig az akkori vezetés nem jutott el. Az új katasztrófavédelmi stratégia kialakítása a rendszerváltást követően megalakult új államszervezet feladata lett. Több kísérlet is történt a szervezeti feltételek megformálására, ezek azonban sem szakmailag sem jogilag nem voltak megalapozottak, így az érdemi változásokig közel egy évtized telt el.

Az országgyűlés 1999. nyarán fogadta el a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló törvényt, amelyet a szakma a maga sajátos zsargonjával ma már csak katasztrófavédelmi törvényként emleget. Ez az alapvető jogi szabályozás tette egyfelől lehetővé, másfelől szükségessé, hogy a hatékonyabb szakmai munkához kellő

felkészültséggel rendelkező szakemberek képzésére is megkezdődjenek az előkészületek. A képzés szervezeti rendszerének kialakításakor egyszerre több körülményt is figyelembe kell venni, így alaposan át kell gondolni, hogy

- pontosan milyen feladatok megoldására kell szakembereket képezni
- milyen szintű legyen a képzés
- milyen körből kerüljenek ki a képzendő személyek
- milyen legyen a képzés formája
- milyen legyen a képzendők létszáma.

Mindezek birtokában lehet reális döntést hozni arról, hogy a képzés szervezeti feltételeit új intézmény alapításával, már működő intézmény feladatkörének kibővítésével vagy egyéb módon (pl.: külföldi képzéssel) célszerű megvalósítani.

A képzés természetesen csak egyik feltétele a hatékony katasztrófa-elhárításnak, az eredményes beavatkozás feltételei ettől bővebbek. Ezek közül is a legfontosabb a korszerű eszközpark.

Mindezeket és a katasztrófavédelmi törvényben foglaltakat figyelembe véve fogadta el a katasztrófavédelmi képzés koncepcióját még 2000. első felében a Belügyminisztérium vezetése.

A koncepcióból egyértelműen kitűnik, hogy nemcsak a katasztrófa-elhárítás szakember garnitúrájának felkészítését kívánta meghatározni, hanem figyelembe vette azt is, hogy ez milyen módon hat ki a kapcsolódó szakterületek: a tűzvédelem, a tűzoltóság és a polgári védelem hatályos képzési rendszerére.

Természetesen mint minden más koncepció csak akkor tud hatékonyan érvényesülni, ha alkotói folyamatosan figyelemmel kísérik a való élet viszonyait és ha szükséges a korrekciókat végrehajtják az eredeti elgondolásokon.

Ezek közül egyet emelek ki:

Miután az új katasztrófavédelmi szervezet nem rendelkezett kellő működési gyakorlattal, a koncepció abból az általános gyakorlatból indult ki, hogy valamennyi szakterület képzésénél érvényesíteni kell az egymásra épülés követelményeit. Ezért részletesen foglalkozott az alap-, a közép- és a felsőfokú képzéssel, meghatározva az egyes szintekhez kapcsolódó elvárásokat, a képzések rendszerét, a megszerezhető képesítési követelményeket és állást foglalt abban is, hogy a különböző szintű képzéseket milyen oktatási formában kell megvalósítani.

Időközben egyértelművé vált, hogy a katasztrófavédelmi igazgatás alapvető célkitűzése, hogy összehangolja, szervezze és szükség esetén irányítsa a védekezésben résztvevő különféle szintű szervezetek és eltérő szakmai feladatokat ellátó munkacsoportok megelőzési, beavatkozási illetőleg helyreállítási tevékenységét. Ebből a feladatrendszerből egyértelműen adódott, hogy ezt az igazgatási tevékenységet csak felsőfokú szakmai képesítéssel rendelkezők végezhetik hatékonyan. Amíg a tűzoltóságnál és a polgári védelemben a végzendő feladatok bonyolultsága, összetettsége eltérő szintű felkészültségű személyeket kíván és a képzésüket is ehhez indokolt igazítani, így ott a 3-as szintű képzést változatlanul megtartották. Ugyanakkor egyértelművé vált, hogy a katasztrófavédelmi képzést főiskolai vagy egyetemi szinten célszerű megszervezni.

A szóba jöhető felsőoktatási intézmények közül a Belügyminisztérium vezetésének döntése a Rendőrtiszti Főiskolára esett.

A katasztrófavédelmi szak létrehozásának célja a Rendőrtiszti Főiskolán az alábbiak voltak:

- a főiskolai szintű katasztrófavédelmi oktatás biztosítása
- a hazai általános katasztrófavédelmi tudományterület kialakítása
- közreműködés a katasztrófavédelmi szakemberek szakmai továbbképzésében
- más rendészeti szakok hallgatóinak katasztrófavédelmi és veszélyhelyzet kezelési felkészítése

Így 2000. szeptember 1-én létrehozásra került a Katasztrófavédelmi Tanszék, mely elkészítette a szükséges oktatási dokumentumokat.

A viszonylag hosszadalmas akkreditációs eljárás következtében a képzés nappali tagozaton 2004/2005-ös tanévben kezdődött meg. A levelező képzés a következő, 2005/2006-os tanévben indult.

A 2009/2010-es tanévben a tűzvédelmi specifikációs képzés is megindult.

Ha megvizsgáljuk a katasztrófavédelmi szak tantárgy, óra- és vizsgarendjét, akkor látható, hogy a hallgatók a hat félév során rendkívül széleskörű ismerethalmazból szerzik meg a tudásukat. A főiskolai tantárgyszerkezethez kapcsolódóan a szakon is helyet kapnak az általános alapotárgyak, amelyek közül számunkra kiemelkedő

fontosságú a pszichológia és a pedagógia oktatása, mert ezek közvetlenül hozzájárulnak a lakosságfelkészítés célirányos műveléséhez, illetőleg a vezetői munkakörben dolgozóknál a szakmai képzés szervezéséhez illetőleg a továbbképzésekhez nélkülözhetetlen andragógiai ismeretekhez.

A jogi alapozó tárgyak közül a közigazgatási jogot indokolt kiemelni, tekintettel arra, hogy a katasztrófavédelmi igazgatás az általános közigazgatási ismeretek birtokában sajátítható el a kívánt szinten és biztonsággal. Ezért is határozza meg a vizsgarend, hogy a záróvizsga egyik alaptárgya a közigazgatási jog.

A szakmai tárgyak körét vizsgálva 19 tantárgyat tartalmaz a képzési dokumentum. Ezek egyrészt egymásra épülnek, kiegészítik ismeretanyagaikban egymást, másrészt kellő alapot adnak ahhoz, hogy a szakirányon végzettek a katasztrófavédelem mellett tűzvédelemből és polgári védelemből is felsőfokú képesítést szerezzenek.

A képzésben fontos szerepet kapnak a fizikai felkészítést szolgáló testnevelési és önvédelmi tárgyak, valamint a főiskolai oklevél megszerzéséhez nélkülözhetetlen, a „C” típusú középfokú nyelvvizsgát is megalapozó szakmai nyelvismeretek.

Az évek során egyre inkább sürgető követelménnyé vált, hogy a gyakorlati ismereteket nyomatékos hangsúllyal oktassuk. A nappali tagozatos hallgatók esetében hiányoznak azok a szakmai tapasztalatok, amelyekre a levelező tagozatosoknál alapozni lehet és így ha nem kapnak elegendő gyakorlati felkészítést a szolgálatba lépésüknél elbizonytalanodnak, mert érthető módon a gyakorlat nélkül csak nehezen tudják teljesíteni a velük szemben támasztott jogos elvárásokat.

Ebből kiindulva igyekeztünk a gyakorlati órák mellett az elméleti képzésnél is a leadott tananyag gyakorlati oldalát előtérbe helyezni, másrészt a gyakorlatokat életszerűvé, lehetőség szerint a katasztrófavédelem, a tűzoltóság és a polgári védelem szervei által végrehajtott gyakorlatokhoz kapcsolva valódivá tenni.

Hasznosítva a korábbi tapasztalatokat a nyári gyakorlatoknál célszerűbb volt egy helyre koncentrálni és azonos követelmények szerint meghatározni a gyakorlat menetét, másrészt a második nyári gyakorlati ciklusban a gyakorlat felét a megyei igazgatóságokon szervezni, míg a fennmaradó időben a hallgató jövőbeni pályaválasztásához alkalmazkodva lehetővé tenni, hogy maga válassza meg, hogy a szakdolgozatát előkészítendő hol kíván szakmai tapasztalatokat szerezni. Így akadt,

aki a rendőrségnél, mások veszélyes ipari üzemekben, megint mások különféle társszerveknél (mentőszolgálat, speciális mentők) töltötték el a nyári gyakorlat utolsó két hetét.

Azt a rendkívül széleskörű oktatási tevékenységet, amelyet a katasztrófavédelmi szak és a tűzvédelmi specifikáció hallgatóinak szakmai felkészítése jelent 1 fő megbízott tanszékvezető, 2 fő oktató és 1 fő tanszéki adminisztrátor végzi

A tantervből könnyen megállapítható, hogy egy-egy oktatóra esetenként félt tucat tantárgy is jut. Ha hozzátesszük, hogy a kötelezően előírt óraszámok másfél-kétszeresét teljesítik (esetenként egy-egy félév során 250-270 kontaktóra), amelyekhez hozzákapcsolódik természetesen a különféle számonkérések, vizsgáztatások végzése is, akkor megállapíthatják, hogy a szakmai teher elég jelentős. Ezen csak kis mértékben enyhít, hogy a tantárgyak azon részét, amelyeknél a képzéshez nélkülözhetetlenek a különféle szakfelszerelések, járművek, gyakorlópályák, védőeszközök, külső oktatók alkalmazásával oldjuk meg. Külső munkatársaink nagy hozzáértéssel, jó pedagógiai érzékkel és a leendő kollegák iránti bizalommal végzik oktatói munkájukat, amelyet ezúton is mindannyiuknak megköszönök.

Jelentős változás történt a szak hallgatóinak körében is. 2004. őszén az alapkiképzést követően 11-en kezdték meg tanulmányaikat, 2010. szeptemberében pedig 132 volt a szakra beiratkozottak létszáma. Nem csak a több mint tízszeres növekedést mutatják a következő táblázatok, hanem azt is jelzik, hogy a szak változatlanul az érdeklődés középpontjában áll a szakmaválasztók körében.

1. sz. táblázat

HUMANIZÁCIÓ
TANÁRSÁG

Hallgatók 1.

Nappali tagozat

- jelentkezők a 15 férőhelyre:

2004 → 53 fő (pótfelvétel kiírásával)

2005 → 435 fő

2006 → 453 fő

2007 → 458 fő

2008 → 352 fő

2009 → 410 fő

2010 → 425 fő

/alsó ponthatár: 386/

- lemorzsolódás

alapkiképzés során 1-2 fő

más szakra összesen 11 fő (ebből 2008-ban 7 fő)

- végzett hallgatók száma 50 fő (2007 - 2010)

2. sz. táblázat

HUMANIZÁCIÓ
TANÁRSÁG

Hallgatók 2.

Levelező tagozat

- jelentkezők a 15 férőhelyre:

évente 60-90 fő (zárt rendszer)

- lemorzsolódás

40-60 % az I. félévet követően

- végzett hallgatók száma 18 fő (2009-2010)

3. sz. táblázat

Hallgatók 3.

Jelenlegi létszám

Nappali

I.	13 fő + 1 februártól
II.	11 fő + 1 februártól
III.	9 fő

Összesen: 23 fő

Levellező

	Katasztrófavédelmi	Tűzvédelmi specifikáció	Összesen
I.	-	37 fő	37 fő
II.	9 fő	39 fő	48 fő
III.	13 fő	-	13 fő
IV.	11 fő	-	11 fő
Összesen:	33 fő	76 fő	

Összes hallgatói létszám 2010: 132 fő

A képzés indítása óta egy évtized, az oktatás kezdetétől hat esztendő telt el. Látszólag rövid ez az idő, hogy egy újként induló képzési szakterület mérlegét megvonjuk. Túl kevés azoknak a szakembereknek a száma, akik nálunk tanultak és a katasztrófavédelemben bizonyíthatják a tudásukat. Ennek ellenére - és nem csak a kerek évforduló miatt - szükséges megemlékezni, hiszen egy új rendészeti igazgatási terület feltételrendszerait formáló tevékenységnek hasznára válik ha minél többször, minél őszintébben és segítő jelleggel mondanak véleményt erényeiről, hibáiról és jelzik, hogy mit várnak el tőle.

Természetesen az élet gyorsan megy tovább, így van ez a katasztrófavédelmi képzésben is, hiszen az Országgyűlés által hozott döntés alapján 2012. január 1-től megalakul a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, melynek működési körébe fog tartozni a katasztrófák elleni védekezés általános, a tűzvédelem és a polgári védelem felsőfokú oktatása. Jelenleg gőzerővel folyik az átszervezéssel kapcsolatos feladatok előkészítése, melynek állásáról és a kialakult elképzelésekről egy következő írásomban tervezek beszámolni.

Prof. Dr. Bleszity János

tű. vezérőrnagy

mb. tanszékvezető
RTF Katasztrófavédelmi Tanszék